

УДК 7.012

Назарчук М.В., Ольхова А.В.,
Луцький національний технічний університет

НАРОДНІ ТКАНИНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВО–ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА ІНТЕР'ЕРУ

У статті розглядається роль народних тканин у сучасному інтер'єрі, які є вагомими засобами художньої виразності теми і ідеї інтер'єру.

Ключові слова: народні інтер'єрні тканини, інтер'єр, просторово-предметне середовище.

Постановка проблеми. Народні тканини в сучасних умовах набувають масової значущості, оскільки віддзеркалюють безперервний розвиток народної творчості. Саме ткані вироби, незважаючи на своє широке застосування, вражають мистецькою довершеністю та поліфункціональністю. Вони є синтезом матеріальної та духовної спадщини українського народу. У зв'язку з цим зросла роль народних тканин в інтер'єрах громадських будівель. Таким чином людина прагне створити для себе комфортний навколишній простір.

Пошук інтерес до народних тканин в останні роки сприяв її вивченню, але проблема взаємозв'язку традиційних елементів текстилю з зорово-просторовим середовищем інтер'єру існує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що взаємозв'язок народних тканин і інтер'єру досліджувались, лише як візуальна узгодженість декоративних тканин з архітектурними особливостями приміщення. Близькі нашій проблематиці питання були досліджені у роботі Жоголь Л.Е. [1; 2].

Мета та завдання роботи. Мета роботи полягає у визначенні народної тканини як виду декоративно-ужиткового мистецтва і його композиційного взаємозв'язку з інтер'єром.

Виклад основного матеріалу дослідження. Народні тканини займають значне місце в сучасному інтер'єрі і часто є важливим художнім елементом. У приміщенні за допомогою народних тканин можна створити цікавий інтер'єр, якщо автором враховано функціональне призначення тканини та приміщення. Для прикладу, в інтер'єрах адміністративного призначення народні тканини мають бути використані, як архаїчний елемент народної творчості, тоді як громадських закладах (ресторан, розважальний комплекс) можуть використовуватись тканини, які лише імітують народні.

У сучасній практиці використання народних тканин для інтер'єрів громадських та адміністративних закладів намітилися три основні тенденції: тканинам відводиться провідна роль у створенні художнього образу інтер'єру; тканини доповнюють за кольором і характером малюнку інші елементи оформлення інтер'єру; тканини є нейтральним фоном для інших декоративно-ужиткових елементів в ансамблі інтер'єру.

Перший прийом передбачає оформлення інтер'єру народними тканинами і найбільш прийнятний для інтер'єрів ресторанів та кафе. Тут можуть бути використані різноманітні вироби: скатертини, рушники, ліжники, завіси, штори, килими та інші. Ткані вироби можуть поєднуватись на основі контрастів або тонально з іншими художніми елементами, меблями та елементами обладнання. Будь-який текстильний виріб може бути провідним елементом всієї композиції інтер'єру.

Другий прийом використання народних тканин полягає в тому, що вони є додатковим елементом ансамблю інтер'єру, за колоритом чи узором доповнюють основні, більш виразні елементи декору.

Третій прийом передбачає використання тканин як нейтрального фону для сильніших за своїми естетичними якостями і виразністю композиційних елементів. Найчастіше центральний елемент декору – розпис, вітраж чи будь-який виріб декоративно-ужиткового мистецтва, який вимагає нейтрального фону. Саме, в таких випадках логічним є використання текстильних елементів, які гармонійно підібрані з урахуванням колориту центрального елемента декору.

Критерієм систематизації народних текстильних виробів для інтер'єру є функціональне призначення текстилю, тому можна виділити наступні групи тканин: для покривання підлоги (килими, доріжки, підстилки); тканини для покриття місця для сидіння (ліжники, полотна, рядна, мішковина), тканини для покриття поверхні столу (скатертини, рушники), тканини для декору стін (рушники, рядна, полотна). Кожна із груп народного текстилю мала свої художні особливості, які створювалися в системі виразних засобів. Провідна роль народних тканин виробів інтер'єрного та господарського призначення визначається масштабом виробу, орнаментом декору, колоритом, фактурою, залежно від техніки виконання та сировини виготовлення.

За технологією виконання кожний вид текстилю оздоблюється різними декоративними техніками. Тканий виріб може існувати без додаткових оздоблювальних засобів декорування, або навпаки ускладнювався вишивкою, плетінням, вибіркою, мереживом, мережками та ін. Декорування текстильних виробів для інтер'єру має свої стилістичні особливості, які відбивалися в площинній декоративності зображальних мотивів в незалежності від техніки

виконання будь то ткацтво, плетіння, вишивка. Усі разом вони створюють індивідуальний художній образ інтер'єру.

В оздобленні текстильних виробів для інтер'єрів використовується орнамент, через який народ передає красу природи, який має функції: комунікативні, оберегові, композиційно-тектонічні і естетичні. В створенні текстилю існують смугасті, рапортні, замкнуті і комбіновані композиційні схеми. Орнаментальні структури можуть доповнюватися літерами, числами, написами і сюжетними композиціями. Автор відомої „Історії декоративно-прикладного мистецтва” Анрі де Моран підкреслює, що літери, числа, написи у якості прикрас використовувалися в мистецтві лише високоцивілізованих народів. Сміслове значення літеро-числових мотивів сприймається як буквальний, моральний і алегоричний сенс. Здебільшого літери вишиваються в обрамленні різних фітоморфних мотивів [3, с. 79].

Орнаментальні мотиви для текстильних виробів народні майстрині будують за такими типами: геометричні, фізіоморфні, комбіновані. За композиційною побудовою мотиви ділилися на округлі, видовжені, подвійні, потрійні, чотирьохбічні і багатопроменеві. Фізіоморфні мотиви поділяються на фітоморфні (квіткові, трав'яні, деревовидні), зооморфні (птахи, комахи, тварини) і антропоморфні (зображення людей). Класифікувати мотиви орнаментики для текстильних виробів за іконографічними зображеннями можна на правильні геометричні фігури, або пластичні за виконанням малюнка та геометризовані зображення. Серед геометричних орнаментів часто використовуються мотиви квадратів, ромбів, хвилястих стрічок, крапок, які зустрічаються на народних текстильних виробках західної території України. До пластичних мотивів за виконанням малюнка належать перш за все фізіоморфні мотиви. Останні можуть деформуватися і наближатися за іконографією до геометризованих мотивів.

За характером комбінаторики орнаментальні мотиви можна поділити на симетричні і асиметричні, гомогенні (що складаються з однакових елементів), гетерогенні (складені з елементів різної форми). Як правило, головний мотив орнаментальної композиції має назву усієї структури текстильного виробу.

У колористичному рішенні народних текстильних виробів переважає біле або світле тло. В килимових виробках колір тла, навпаки, здебільшого темний. Декорування виробів найчастіше робиться білим, а також відтінками червоного і синього кольорів. Здебільшого кольорова гамма народних тканин спокійна, врівноважена, яка надає творам особистий настрій мелодійності і плавності.

В сучасному українському ткацтві найбільш поширеними є три види декоративних технік: ручний перебір (перебірне ткацтво), килимове та ремізно-човникове узорне ткацтво.

В основі техніки перебірної ткацтва лежить принцип вільного розміщення узору на полотні. Тло може бути одноколірним або багатоколірним. Малюнок виконується кольоровими нитками піткання, які прокладаються в нитки основи, що їх майстриня перебирає пальцями (звідси і назва техніки - перебірна). Ця техніка дає широкі можливості майстрам у розміщенні малюнка, колористичному його виконанні, відкриває широкий простір для творчої фантазії. Характерною особливістю техніки перебору є рельєфний орнамент, що опукло виступає на тлі полотна.

Килимове ткацтво здійснюється на дворемізному горизонтальному верстаті способом переплетення основи відрізками ниток піткання різного кольору лише у межах того чи іншого малюнка або кольору. Залежно від способу поєднання кольорової нитки піткання і основи, розрізняють два види техніки: "на межову нитку" та "у вічко".

Найбільше поширення на всій території України має ремізно-човникова техніка. У ній процеси утворення зева і перекидання ниток піткання здійснюються не вручну, як переборі, а механізованим способом, за допомогою човника та ремізок, що з'єднані з підніжками.

Висновки. Отже, символічність, яка притаманна усьому народному мистецтву, вплинула на художньо-образні та конструктивно-просторові характеристики формоутворення і оздоблення текстилем сучасного інтер'єру в цілому. Всі предмети побуту сучасного інтер'єру взаємопов'язані як утилітарно-практичним призначенням, так і естетичними якостями, серед яких домінуючими є народні текстильні вироби. Кожний народний текстильний виріб є самодостатнім та сприймаються як одне ціле з усім інтер'єром. Особливості розташування текстилю в інтер'єрі і системи виражальних засобів: композиційні схеми побудови, види орнаментальних структур, стильові і іконографічні створення мотивів, особливості колористичного і фактурного рішень — вносять локально-місцеві переваги у створення художнього образу інтер'єру.

Подальші дослідження передбачається провести у напрямку подальшого вивчення народних тканин в інтер'єрі і їх взаємозв'язок з розвитком регіонального дизайну.

Література

1. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в интерьере общественных зданий. – К., 1978. – 103 с.
2. Жоголь Л.Е. Декоративное искусство в современном интерьере. – К.: «Будівельник», 1986. – 200 с.

3. Китова С. Полотняний літопис України: Семантика орнаменту українського рушника. — Черкаси: Брама, 2003. — 224 с.

Аннотация

В статье рассматривается роль народных тканей в современном интерьере, которые являются весомыми средствами художественной выразительности темы и идеи интерьера.

Ключевые слова: интерьер, пространственно-предметная среда, народные интерьерные ткани.

Annotation

The article examines the role of people in modern interior fabrics, which are an important means of artistic expression themes and ideas interior.

Keywords: folk interior fabric, interior, space-subject environment.